

Mgr Agata Kalinowska

STRESZCZENIE ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

Tytuł rozprawy doktorskiej: „Procedura „Niebieskie Karty” i jej skuteczność w przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie na przykładzie badań funkcjonariuszy Komendy Miejskiej Policji w Białymstoku”

Rozprawa doktorska przygotowana pod kierunkiem dr hab. Jerzego Halickiego, prof. UwB oraz dr Krzysztofa Czykiera

Praca doktorska: dziedzina nauki: nauki społeczne, dyscyplina naukowa: pedagogika

Słowa kluczowe: przemoc w rodzinie, procedura „Niebieskie Karty”, policja, funkcjonariusze służby patrolowej, dzielnicowi

Przemoc w rodzinie jest złożonym problemem, za który odpowiedzialne są różne czynniki. Podejmowane działania pomocowe służące przeciwdziałaniu temu zjawisku powinny mieć zróżnicowany charakter i obejmować zasięgiem zarówno ofiary, jak i sprawców przemocy. W związku z tym osoby zawodowo świadczące wsparcie rodzinom przemocowym (m. in. funkcjonariusze policji), powinny dysponować rozległą wiedzą i posiadać szerokie spektrum możliwości proponowania pomocowych działań.

Nie istnieje jedna, spójna teoria wyjaśniająca zjawisko przemocy w rodzinie. Poszczególne koncepcje koncentrują się wokół różnych czynników ryzyka, które mogą zwiększyć lub zmniejszyć występowanie przemocy domowej. Analiza zjawiska przemocy w rodzinie wymaga rozpoznania motywów tego zachowania. Możliwe to jest przy wykorzystaniu teorii działania społecznego reprezentowanej m. in. przez M. Webera oraz T. Parsons'a i teorii konfliktu społecznego autorstwa R. Collins'a. Literatura dotycząca przemocy przedstawia różne teorie nabywania agresji. Z kontekstem przeprowadzonych badań dobrze koresponduje teoria agresji jako instynktu, której przedstawicielami są m. in. Z. Freud, K. Lorenz, W. McDougall, teoria modelowania reprezentowana przez U. Bronfenbrenner'a oraz teoria społecznego uczenia się zachowań agresywnych autorstwa A. Bandury. Nawiązano także do ekologicznego modelu źródeł przemocy U. Bronfenbrenner'a oraz teorii traumy więzi rozwiniętej przez D. G. Dutton i S. Painter.

Badania wśród funkcjonariuszy Komendy Miejskiej Policji w Białymstoku zostały przeprowadzone na przełomie 2015 roku oraz 2016 roku. Zgromadzono materiał empiryczny przy użyciu metody sondażu diagnostycznego oraz wielokrotnego studium przypadku. Celem poznawczym badań było poznanie opinii policjantów służby prewencyjnej funkcjonariuszy Komendy Miejskiej Policji w Białymstoku w zakresie zapobiegania przemocy w rodzinie, w tym realizacji procedury „Niebieskie Karty”, na tle ich doświadczeń zawodowych i aktualnej sytuacji prawnej w Polsce. Istotną część rozprawy stanowi opracowanie rekomendacji w formie planu cyklu szkoleń, których zadaniem będzie podnoszenie poziomu wiedzy funkcjonariuszy policji na temat przemocy w rodzinie, uwrażliwienie na problem, a tym samym minimalizowanie ryzyka występowania sytuacji przemocowych. Ponadto użyteczność społeczna dysertacji polega na opracowaniu ogólnych kierunków działań profilaktycznych dotyczących zapobiegania przemocy w rodzinie, stworzeniu typologii dzielnicowych w związku z oceną skuteczności procedury „Niebieskie Karty” oraz identyfikacji i rozwiązywaniu pojawiających się dylematów związanych z realizacją procedury „Niebieskie Karty” w służbie policjantów. W rozprawie doktorskiej przyjęto hipotezę główną, iż w opinii większości badanych funkcjonariuszy Komendy Miejskiej Policji w Białymstoku skuteczność zapobiegania przemocy w rodzinie na podstawie procedury „Niebieskie Karty” jest niska. W celu weryfikacji hipotezy głównej wyodrębniono sześć hipotez szczegółowych.

Dysertacja składa się z trzynastu rozdziałów, które poprzedzono wstępem. Rozdział pierwszy ma charakter teoretyczny i przedstawia zagadnienie przemocy w rodzinie w świetle literatury przedmiotu. Wyjaśniono najważniejsze terminy używane w rozprawie, zaprezentowano regulacje prawne dotyczące przemocy domowej, omówiono stan badań nad przemocą oraz wskazano, że przemoc domowa jest problemem międzynarodowym.

W rozdziale drugim zapoznano czytelników z procedurą „Niebieskie Karty”. Skoncentrowano się na analizie procedury począwszy od jej historii, celów, przez strukturę i realizację, kończąc na ocenie skuteczności. Celem stwierdzenia okoliczności utrudniających podejmowanie skutecznych działań i możliwości opracowania postępowania naprawczego skupiono się także na krytyce tego rozwiązania.

W rozdziale trzecim określono rolę polskiej policji w systemie zapobiegania przemocy w rodzinie. Skupiono się na dokładnym przedstawieniu regulacji prawnych dotyczących realizacji procedury „Niebieskie Karty” przez policjantów. Opisując działania prewencyjne w obszarze przemocy domowej oraz prezentując skuteczność procedury w świetle badań funkcjonariuszy ukazano praktyczny wymiar realizacji procedury.

Rozdział czwarty poświęcono założeniom metodologicznym badań własnych. Omówiono przedmiot i cele badań, problemy i hipotezy badawcze oraz określono zmienne i ich wskaźniki. Scharakteryzowano metody, techniki i narzędzia badawcze. W sposób szczegółowy opisano dobór grupy badanych i terenu badań, a także przedstawiono organizację i przebieg badań oraz scharakteryzowano obszar badań.

W rozdziale piątym scharakteryzowano badanych funkcjonariuszy Wydziału Patrolowo-Interwencyjnego oraz dzielnicowych Komendy Miejskiej Policji w Białymstoku pod względem ich cech społeczno-demograficznych oraz stażu służby w policji.

W kolejnych rozdziałach (tj. szóstym, siódmym i ósmym) zaprezentowano analizę uzyskanych wyników badań. W rozdziale szóstym omówiono obowiązki funkcjonariuszy służby patrolowej w zakresie zapobiegania przemocy w rodzinie oraz zwrócono uwagę na opinię dotyczącą skuteczności procedury „Niebieskie Karty” w wyniku doświadczeń zdobytych podczas policyjnych działań interwencyjnych. Położono nacisk na poznanie problemów policjantów w przeprowadzaniu interwencji i podejście funkcjonariuszy wobec zgłoszeń dotyczących przemocy w rodzinie. Rozdział siódmy poświęcono zaprezentowaniu codziennej pracy policjantów służby obchodowej. Podkreślono sposób postrzegania zjawiska przemocy w rodzinie przez dzielnicowych. Zwrócono uwagę na rozumienie i interpretowanie przez badanych terminu: przemoc w rodzinie. Poruszono kwestie problematyczne, z którymi borykają się dzielnicowi w konfrontacji z rodzinami przemocowymi.

W kolejnym rozdziale (ósmym) opisano sposób realizacji procedury „Niebieskie Karty” przez policjantów służby obchodowej. Z wypowiedzi rozmówców uwydatniono informacje dotyczące skuteczności podejmowanych działań w zakresie zapobiegania przemocy w rodzinie. Przedstawiono opinię dzielnicowych o aspektach formalno-prawnych procedury „Niebieskie Karty” oraz zasadności prowadzenia procedur w niektórych rodzinach. Ponadto ukazano stanowisko funkcjonariuszy odnośnie do współpracy interdyscyplinarnej w ramach procedury „Niebieskie Karty”.

Rozdział dziewiąty stanowi typologię problemów jakie napotykają policjanci w związku z realizacją procedury „Niebieskie Karty”. W dalszej części rozprawy zaproponowano praktyczne rozwiązania większości problemów.

Rozdział dziesiąty obejmuje rozważania na temat profilaktyki przemocy w rodzinie. Zaprezentowano wskazania profilaktyczne policjantów służby patrolowej i obchodowej oraz przykłady działań profilaktycznych z obszaru działania Komendy Miejskiej Policji w Białymstoku.

W kolejnym rozdziale (jedenastym) zaprezentowano autorską typologię policjantów służby obchodowej w związku z oceną skuteczności procedury „Niebieskie Karty”.

Rozdział dwunasty zawiera postulaty dotyczące podniesienia skuteczności procedury „Niebieskie Karty”, które opracowano na podstawie wyróżnionych problemów badanych policjantów w związku z realizacją obowiązków służbowych z zakresu zapobiegania przemocy w rodzinie.

Ostatni rozdział stanowi propozycję szkolenia policjantów z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie na podstawie procedury „Niebieskie Karty”. Analizując wyniki przeprowadzonych badań stwierdzono, iż odpowiednie przeszkolenie funkcjonariuszy służby prewencyjnej może przyczynić się do znacznej poprawy jakości pomocy niesionej rodzinom dotkniętym przemocą, a tym samym realizacji obowiązków służbowych dotyczących procedury „Niebieskie Karty”. Program cyklu szkoleń stanowi propozycję działań rozwiązujących zdiagnozowane problemy w codziennej służbie policjantów.

Zakończenie stanowi rekapitulację rezultatów badawczych oraz obejmuje wskazania kierunków dalszych eksploracji naukowych. Uzyskane wyniki badań pokazują, że w większości funkcjonariusze mają negatywną opinię na temat skuteczności obecnego systemu zapobiegania przemocy w rodzinie na podstawie procedury „Niebieskie Karty”. Weryfikacja hipotez pokazuje, iż ocena skuteczności procedury „Niebieskie Karty” nie jest możliwa do wyjaśnienia za pomocą przyjętych wskaźników zmiennych niezależnych, równocześnie uzmysławiając złożoność owej kwestii. Wiele innych czynników – jak się okazało – może wpływać na opinię funkcjonariuszy, przede wszystkim posiadane doświadczenia z przeprowadzonych interwencji i wizyt oraz indywidualne podejście do problematyki przemocy w rodzinie. Niebagatelne znaczenie ma także poczucie satysfakcji z wypełnianych obowiązków służbowych dotyczących zapobiegania przemocy w rodzinie. Funkcjonariusze umotywowani do pomocy rodzinom przemocowym mieli lepszą opinię o skuteczności procedury „Niebieskie Karty”.

Podjęte w rozprawie analizy nad problemem postrzegania przemocy w rodzinie przez funkcjonariuszy, wniosły wiele ciekawych informacji, które powinny być przydatne w organizacji pracy w środowisku policyjnym, jak również w kreowaniu przemyślanej i odpowiedzialnej polityki w odniesieniu do działań policji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Kelwante Apebe

Streszczenie rozprawy doktorskiej w języku angielskim

Title of doctoral dissertation: "Blue Cards" procedure and its effectiveness in preventing domestic violence based on the research conducted by officers from Municipal Police Headquarters in Białystok

Key words: domestic violence, "Blue Cards" procedure, police, patrolmen, community policemen

Domestic violence is a complex problem which is caused by different factors. In order to tackle this problem effectively, a variety of measures should be offered as assistance to both victims and perpetrators. To that effect, professionals offering support to families battling domestic violence (police officers, among others) need to possess extensive knowledge and have at their disposal a broad spectrum of assistance options.

At present, there is no concise, singular theory explaining domestic violence. Individual conceptions focus on various risk factors which can increase or decrease the likelihood of domestic violence. Analysis of domestic violence requires that its motivating factors are identified. This can be achieved by employing the social actions theory developed by M. Weber and T. Parsons as well as the social conflict theory introduced by R. Collins. In addition, various theories for the origination of aggression are presented in the analysis of literature on violence. The context of this study corresponds well with the instinct theory of aggression advanced by S. Freud, K. Lorenz, W. McDougall; U. Bronfenbrenner's theory of modeling; and A. Bandura's social learning theory in the context of aggressive behaviors. References are also made to U. Bronfenbrenner's ecological systems theory regarding sources of violence; as well as D. G. Dutton's and S. Painter's traumatic bonding theory.

The study was conducted among the police officers of the Municipal Police Headquarters in Białystok in 2015/2016. A diagnostic survey and a cumulative case study was used to gather empirical data. The purpose of the research was to investigate the opinions of the crime prevention officers of the Municipal Police Headquarters in Białystok on preventing domestic violence, including the implementation of the "Blue Cards" procedure, while taking into account their professional experience and current legal environment in Poland. The essential part of the current study was the development of a plan for a series of trainings aimed at increasing the level of knowledge and awareness of police officers to domestic

violence issues thus lowering the risk of violent events taking place. In addition, a general direction of preventive measures aimed at averting domestic violence was formulated, neighborhood typology was created based on the effectiveness of the "Blue Cards" procedure. Identifying and solving dilemmas related to the "Blue Cards" procedure which arise in the course of duty for police officers implementing the program were considered in the course of this dissertation, which increases its social usefulness. The main thesis of the present doctoral dissertation is that the majority of surveyed police officers consider the "Blue Cards" procedure to be ineffective in as tool to prevent domestic violence. In order to verify the main thesis, six detailed hypotheses were isolated.

The current dissertation consists of thirteen chapters, which were preceded by an introduction. The first chapter is of a theoretical nature and presents the issue of domestic violence in the light of the literature on the subject. In this chapter, the most important concepts used in the thesis were explained, legal regulations regarding domestic violence were presented, the state of research on violence was discussed and subsequently domestic violence was indicated as an international problem.

Following this, the second chapter introduced the "Blue Cards" procedure. In this chapter the focus is on the analysis of the procedure by considering its history, objectives, structure and implementation, and ending with an assessment of its effectiveness. In order to tease out the circumstances which hinder the undertaking of effective actions and to find the way of developing a resolution procedure, the criticism of the "Blue Cards" procedure was also presented in this chapter.

The third chapter defines the role of the Polish police in the system of preventing domestic violence. The focus was on accurately presenting legal regulations regarding the implementation of the "Blue Cards" procedure by police officers. Through describing preventive actions in the area of domestic violence and by presenting the effectiveness of the procedure in the light of the officers' research, the practical dimension of the procedure implementation was shown.

The fourth chapter is devoted to the explanation of methodological assumptions underpinning the current research. The subject and objectives of the research, problems and research hypotheses were discussed and the variables along with their indicators were defined. Methods, techniques and research tools have been characterized. The selection of the sample and the research area was described in detail. Additionally, the way in which research is organised and conducted was presented.

The fifth chapter describes the respondents, namely the officers of the Patrol and Intervention Department and community policemen of the Municipal Police Headquarters in Bialystok, in terms of their socio-demographic characteristics and the length of service in the police.

In the next chapters, such as the sixth, seventh and eighth chapter, the analysis of the obtained research findings was presented. The sixth chapter discussed the duties of officers of the patrol service in the scope of preventing the domestic violence. Particularly, an attention was paid to the opinion on the effectiveness of the "Blue Cards" procedure as a result of the experience gained during police intervention. In this way, an emphasis was placed on getting to know the policemen's problems in conducting interventions and the attitude that officers have towards reports on domestic violence. Following this, the seventh chapter is devoted to presenting the daily work of the police officers of the district patrol. The way of perceiving the phenomenon of violence in the family by district members was emphasized. Specifically, an attention was paid to the understanding and interpretation of the concepts of domestic violence by the respondents. Moreover, problematic issues, which are faced by the district in confrontation with violent families have been raised. Then, chapter eighth described the way of the implementation of the "Blue Cards" procedure by police officers of the district patrol. Interviewees' statements stressed the effectiveness of measures taken to prevent domestic violence. An opinion of district police on the formal and legal aspects of the "Blue Cards" procedure and the legitimacy of conducting procedures in some families was presented. In addition, the position of officers regarding interdisciplinary cooperation under the "Blue Cards" procedure was explicated.

The ninth chapter is a typology of problems faced by police officers in connection with the implementation of the "Blue Cards" procedure. In the further part of the thesis, practical solutions for the majority of the problems is proposed.

Chapter tenth includes considerations on the prevention of domestic violence. Prophylactic indications of police officers of the service and district patrol were presented as well as examples of preventive actions from the area of operation of the Municipal Police Headquarters in Bialystok.

In the next chapter (eleventh), an original typology of police officers was presented in connection with the assessment of the effectiveness of the "Blue Cards" procedure.

The penultimate chapter (twelfth) provides recommendations regarding the improvement of the effectiveness of the "Blue Cards" procedure. These recommendations

were derived from the problems relating to the performance of official duties in the field of prevention of domestic violence which were highlighted by the police officers.

Finally, the last chapter is a proposal of a training for police officers in the field of counteracting domestic violence based on the “Blue Cards” procedure. While analyzing the findings of the conducted research, it was learnt that appropriate training of preventive service officers may contribute to important improvements in the quality of assistance carried out for the families affected by the violence, and thus fulfillment of official duties related to the “Blue Cards” procedure. The training cycle program is a proposal for actions to solve diagnosed problems in the daily service of police officers.

The conclusion of the doctoral dissertation contains results recapitulation and indication of further researches. The results show that most policemen have negative opinion of effectiveness in preventing domestic violence based on “Blue Cards” procedure. Verification of hypothesizes points out that it is impossible to explain assessment of effectiveness “Blue Cards” procedure by means of accepted rates/indicators. It also means how multifaceted that issue is. As it turned out, many more factors could influence policemen’s opinion, primarily their professional experience and individual approach to domestic violence issues. An important role is played by the satisfaction of serving families affected by domestic violence. Eager to help policemen had better opinion about effectiveness in preventing domestic violence based on “Blue Cards” procedure.

Undertaken analyses concerning domestic violence problem provided many interesting and valuable insights which can be useful for policemen supporting families affected by domestic violence. Moreover, the contributions of the current dissertation can be also valuable for politicians and other policy makers who develop social policies concerning abuse prevention.

Kelwante Apele

.....